

Hotovostný peňažný obeh v SR v roku 2017

Milada Vlnková
Národná banka Slovenska

Obyvatelia Slovenskej republiky už deväť rokov používajú spoločnú európsku menu – euro. V článku sa hodnotí hotovostný peňažný obeh v SR v roku 2017, ktorý sa niesol v znamení rastúceho dopytu po hotovosti. V apríli 2017 bola emitovaná v poradí štvrtá eurobankovka zo série Európa – bankovka v nominálnej hodnote 50 €.

VÝVOJ KUMULOVANEJ ČISTEJ EMISIE

Peňažný obeh v SR zaznamenal v roku 2017 zrýchlenie rastu emisie oproti predchádzajúcemu roku. Celková hodnota kumulovanej čistej emisie (ďalej len „emisía“)¹ k 31. decembru 2017 dosiahla 12,2 mld. € (z čoho emisía eurobankoviek 12,04 mld. €), čo predstavuje medziročný nárast o 10,9 % (t. j. o 1,2 mld. €). V porovnaní s predchádzajúcim rokom sa rast peňazí v obehu zrýchlil o 3 percentuálne body a bol ovplyvnený predovšetkým dopytom po 100 € a 50 € bankovkách.

Hodnota položky obeživo, zodpovedajúca podielu NBS na eurobankovkách vydaných Eurosystemom, predstavovala k 31. 12. 2017 11,8 mld. €.² Hodnota skutočnej emisie eurobankoviek bola v porovnaní s hodnotou obeživa vyššia o 219,3 mil. €.

Vývoj dennej emisie v roku 2017 si zachoval rovnaký trend ako v predchádzajúcich rokoch (graf 1). Maximálna hodnota emisie v roku 2017 bola už tradične zaznamenaná v predvianočnom období 22. decembra (12,35 mld. €).

Kým takmer celú emisiu v hodnotovom vyjadrení predstavovali eurobankovky (98,6 %), pri množstve emitovaných eurových peňazí bol pomer opačný. Eurobankovky predstavovali iba 19,8 % (175,2 mil.

kusov) z celkového počtu a zvyšok (80,2 %, resp. 711,2 mil. kusov) tvorili euromince vrátane zberateľských euromincí (tabuľka 1). Najvyšší podiel na emisii eurobankoviek (podľa počtu kusov) mala už druhý rok po sebe 100-eurová bankovka s 27,1 %.³ Podiel 50-eurovej bankovky, ktorá dosahovala najvyšší podiel na emisii v SR od zavedenia eura do roku 2015, sa v posledných dvoch rokoch znižoval a v roku 2017 dosiahol 22 %.

Priemerné množstvo emitovaných eurobankoviek a euromincí pripadajúce na jedného obyvateľa SR⁴ sa na konci roka 2017 medziročne zvýšilo a predstavovalo 30 eurobankoviek v hodnote 2 089 € a 125 euromincí (vrátane zberateľských euromincí) v hodnote 31 €. Najpočetnejšími eurobankovkami boli bankovky 100 € a 50 € v počte približne 7 kusov na obyvateľa. Z euromincí boli v obehu najviac zastúpené dve najnižšie nominálne hodnoty; na jedného obyvateľa pripadlo v priemere 31 kusov 2-centových, resp. 44 kusov 1-centových mincí. V peňažnom obehu v SR sa okrem slovenských euromincí vplyvom migrácie nachádzajú aj euromince z iných krajín eurozóny. Najviac zastúpené boli nemecké (20 %), rakúske (13,6 %) a talianske euromince (10,3 %).⁵

- Po vstupe do eurozóny sa v peňažnom obehu v SR vyskytujú aj eurobankovky a euromince emitované inými členskými bankami eurozóny, preto NBS nemá evidenciu o reálnej hodnote a množstve peňazí v obehu. NBS eviduje len eurobankovky a mince, ktoré sama vydala a prijala z obehu. Rozdiel medzi hodnotou (množstvom) eurobankoviek a euromincí vydaných do obehu a prijatých z obehu od 1.1.2009 do konkrétneho dátumu predstavuje kumulovaná čistá emisía.
- Hodnota eurobankoviek v emisii v celej eurozóne k 31.12.2017 bola 1 170,7 mld. €, podiel NBS na tejto hodnote bol podľa kľúča 1,0095 % v sume 11,8 mld. €.
- Čistá emisía eurobankoviek je ovplyvnená ich migráciou v rámci eurozóny. Zastúpenie 100-eurovej bankovky v obehu v SR vypočítané na základe čistej emisie je len orientačný údaj a jej reálny obeh sa vplyvom migrácie môže odlišovať.
- Počet obyvateľov SR k 30.9.2017 bol 5 441 899, zdroj ŠÚ SR. Pri výpočte sa použilo priemerné množstvo, resp. hodnota eurobankoviek a euromincí v emisii v SR v roku 2017.
- Štruktúra euromincí je vypočítaná z reprezentatívnej vzorky euromincí z roku 2017, zdroj: NBS.

Graf 1 Vývoj dennej emisie eurovej hotovosti (v mld. EUR)

Zdroj: NBS.

SLOVENSKÉ KORUNY

V Národnej banke Slovenska je možné bez časového obmedzenia vymieňať slovenské bankovky a slovenské pamätne mince za eurovú hotovosť. Výmena slovenských obehových mincí za eurovú hotovosť bola v Národnej banke Slovenska ukončená 2. januára 2014.

K 31. decembru 2017 zostalo v obehu 18,82 mil. kusov slovenských bankoviek (z toho najviac 20 Sk bankoviek v počte 10,06 mil. kusov). Hodnota zatiaľ nevrátených slovenských bankoviek bola 2,19 mld. Sk (72,7 mil. €). V obehu zostalo už iba 1,43 % z hodnoty slovenských bankoviek v obehu k 31. decembru 2007. Z nevrátených slovenských korún pripadli na jedného obyvateľa 3 kusy bankoviek v hodnote 402 Sk.

EMISIA EUROBANKOVIEK SÉRIE EURÓPA

Národná banka Slovenska začala 4. apríla 2017 spolu s ostatnými národnými centrálnymi bankami eurozóny emisiu v poradí štvrtej eurobankovky série Európa (alebo aj „ES2“), bankovky 50 €.

Tabuľka 1 Štruktúra emisie eurobankoviek a euromincí

Nominálna hodnota	Emisia					
	Stav k 31.12.2017		Rozdiel oproti 31.12.2016		Ročná zmena v %	
	kusy	€	kusy	€	kusy	€
500 €	8 349 686	4 174 843 000,00	9 097	4 548 500,00	0,1	0,1
200 €	424 002	84 800 400,00	-3 503	-700 600,00	-0,8	-0,8
100 €	47 487 268	4 748 726 800,00	9 831 881	983 188 100,00	26,1	26,1
50 € *	38 544 698	1 927 234 900,00	2 314 858	115 742 900,00	6,4	6,4
20 €*	34 259 020	685 180 400,00	2 334 810	46 696 200,00	7,3	7,3
10 €*	37 261 032	372 610 320,00	3 443 762	34 437 620,00	10,2	10,2
5 €*	8 865 008	44 325 040,00	28 658	143 290,00	0,3	0,3
Bankovky spolu	175 190 714	12 037 720 860,00	17 959 563	1 184 056 010,00	11,4	10,9
2 €	54 518 509	109 037 018,00	4 574 473	9 148 946,00	9,2	9,2
1 €	21 072 445	21 072 445,00	47 573	47 573,00	0,2	0,2
50 centov	28 215 125	14 107 562,50	1 236 487	618 243,50	4,6	4,6
20 centov	32 827 446	6 565 489,20	-503 100	-100 620,00	-1,5	-1,5
10 centov	60 557 785	6 055 778,50	3 919 807	391 980,70	6,9	6,9
5 centov	81 710 675	4 085 533,75	6 803 315	340 165,75	9,1	9,1
2 centy	178 611 192	3 572 223,84	13 441 280	268 825,60	8,1	8,1
1 cent	253 318 066	2 533 180,66	27 386 053	273 860,53	12,1	12,1
Mince spolu	710 831 243	167 029 231,45	56 905 888	10 988 975,08	8,7	7,0
Zberateľské mince	412 693	8 575 510,00	30 362	752 120,00	7,9	9,6
Peniaze spolu	886 434 650	12 213 325 601,45	74 895 813	1 195 797 105,08	9,2	10,9

Poznámka: * Údaje sú uvedené za obidve série eurobankoviek spolu (ES1 + ES2).

Zdroj: NBS.

6 Podiel nových eurobankoviek (ES2) na celkovom obehu príslušnej nominálnej hodnoty eurobankoviek (ES1 + ES2) sú vypočítané z emisie v SR.

7 Nemecko a Holandsko uskutočnili vlastnú štúdiu o používaní hotovosti a ich výsledky boli do štúdie ECB zapracované.

8 <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op201.en.pdf>

50-eurové bankovky prvej série budú aj naďalej obiehať spolu s bankovkami novej série, postupne sa však budú z obehu sťahovať a nahrádzať novou sériou.

Do konca roka 2017 dosiahla emisia bankovky 50 € série Európa 15,7 mil. kusov a podiel na jej celkovej emisii dosiahol 40,8 %. Ku koncu roka 2017 sa v obehu nachádzali prakticky už iba bankovky 5 € a 10 € novej série (podiel bankoviek prvej série je zanedbateľný) a podiel bankovky 20 € novej série na emisii 20 € bankovky bol 72,6 %.⁶

Eurobankovky série Európa sa do peňažného obehu zavádzajú postupne od mája 2013. Euro-systém rozhodol o ich zavedení z dôvodu vyššej ochrany eurobankoviek pred falšovaním, ako aj zvýšenia ich životnosti.

Pre zisťovanie spokojnosti s kvalitou eurobankoviek v obehu vykonáva ECB v krajinách eurozóny on-line prieskum kvality eurobankoviek v obehu. Z výsledkov prieskumu realizovaného v roku 2017 vyplýva, že 88,4 % respondentov vyjadrilo spokojnosť s kvalitou obiehajúcich eurobankoviek.

ŠTÚDIA ECB O POUŽÍVANÍ HOTOVOSTI V EUROZÓNE

Európska centrálna banka uskutočnila v rokoch 2015 a 2016 prostredníctvom agentúry Kantar Public štúdiu o používaní hotovosti a iných platobných prostriedkov pri platbách za tovary a služby v krajinách eurozóny. Štúdia sa realizovala na reprezentatívnej vzorke respondentov starších

ako 18 rokov v každej z krajín eurozóny.⁷ Výsledky štúdie boli publikované na stránke ECB ako Occasional Paper Series: *The use of cash by households in the euro area*.⁸

Používanie hotovosti v domácnostiach eurozóny

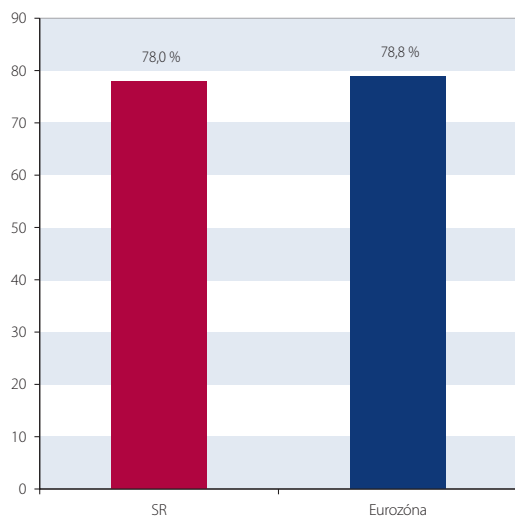
V roku 2016 uskutočnili kupujúci v eurozóne 163 mld. platieb za tovary a služby (v hotovosti, platobnými kartami alebo inými platobnými prostriedkami) v hodnote 2 968 mld. €. Podstatnú časť (96 %) platieb na predajnom mieste (POS) tvorili platby za tovary každodennej potreby, nasledované platbami v reštauráciách, za pohonné hmoty a pod.

Ako ukazujú grafy 3 a 4, na Slovensku sa z hľadiska počtu transakcií zrealizovalo až 78 % platieb v hotovosti (priemer eurozóny 78,8 %) a z hľadiska hodnoty tvoril podiel hotovosti 66 % (53,8 % v eurozóne).

Priemerná hodnota hotovostnej transakcie na predajnom mieste na Slovensku dosiahla 10,50 €, čo je menej ako priemer eurozóny 12,38 € (graf 4). Slováci použili hotovosť pri platení v priemere 1,3-krát denne, čo predstavuje približne 10 platieb za týždeň (platba kartami 0,3-krát denne). V eurozóne je to o niečo menej, hotovosť sa pri platbách použila 1,2-krát, čo predstavuje skoro 9 platieb za týždeň (graf 5). Slováci mali vo svojich peňaženkách priemernú hotovosť v sume 53 €, v eurozóne to bola suma 65 €.

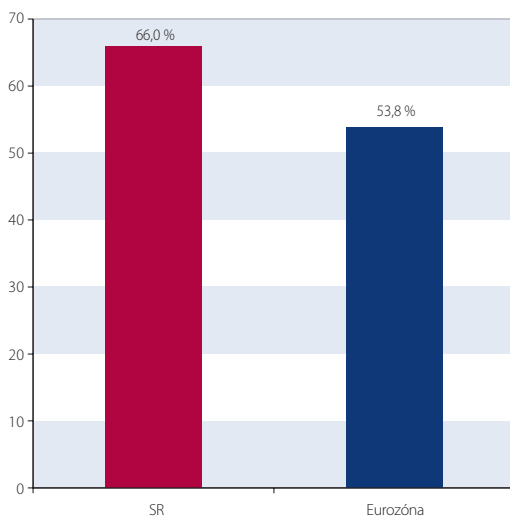

Graf 2 Podiel hotovostných transakcií z hľadiska počtu transakcií

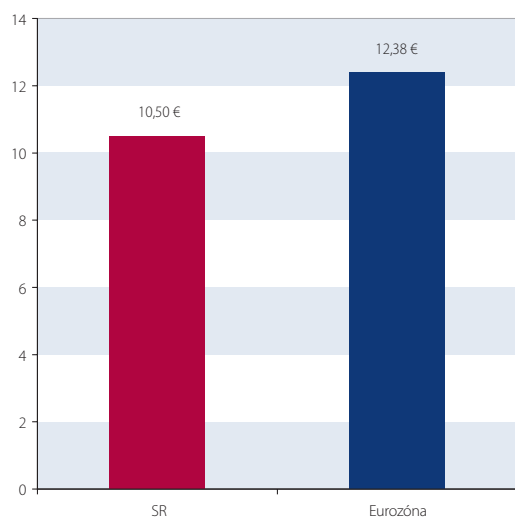
Zdroj: ECB, vlastné spracovanie.

Graf 3 Podiel hotovostných transakcií z hľadiska hodnoty transakcií

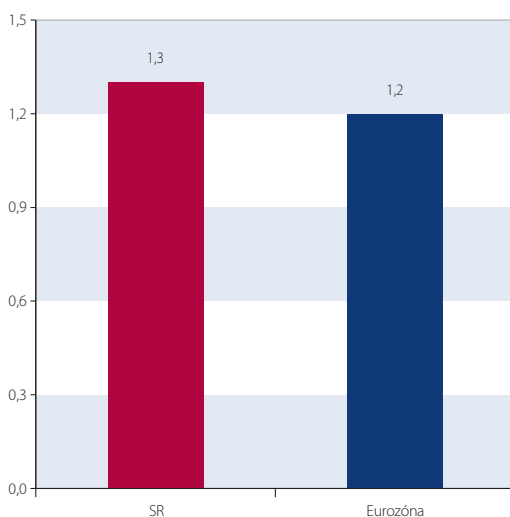
Zdroj: ECB, vlastné spracovanie.

Graf 4 Priemerná hodnota hotovostnej transakcie

Zdroj: ECB, vlastné spracovanie.

Graf 5 Priemerný počet hotovostných transakcií na osobu a deň

Zdroj: ECB, vlastné spracovanie.

Spôsoby dopĺňania hotovosti a spokojnosť s výberom hotovosti z bankomatov

V eurozóne si spotrebiteľia najčastejšie dopĺňajú hotovosť výberom z bankomatov⁹ (39 %), potom od rodiny, priateľov alebo kolegov (19 %) a v 14 % si hotovosť dopĺňajú z vlastných úspor v domácnosti.¹⁰ Slováci si dopĺňajú hotovosť častejšie ako respondenti v eurozóne. Na Slovensku je to približne 1,6-krát týždenne v sume 42 €, kým v eurozóne 1,2-krát týždenne v priemernej hodnote 62 €.

Prevažná väčšina respondentov na Slovensku (93 %) uviedla, že je spokojná s dostupnosťou bankomatov alebo pobočiek bánk v prípade potreby doplnenia hotovosti, čo je v súlade s priemerom eurozóny (94 %). Na Slovensku iba 27 %

respondentov uviedlo, že nikdy neplatili poplatky za výber hotovosti z bankomatov.¹¹ V priemere za eurozónu až 60 % respondentov uviedlo, že nikdy neplatili poplatky za výber hotovosti z bankomatov.

Na Slovensku bola viac ako polovica respondentov (52 %) spokojná so štruktúrou bankoviek vydávaných bankomatmi, čo je v súlade s priemerom eurozóny 56 %. Z prieskumu vyplýva, že pri výberoch z bankomatov ľudia preferujú nižšie nominálne hodnoty bankoviek.

Štúdia ECB potvrdzuje, že hotovosť naďalej zostáva dominantným platobným nástrojom pri platbách za tovary a služby na predajných miestach.

⁹ Vrátane recyklačných bankomatov.

¹⁰ Z hodnotového hľadiska najvyšší podiel (61 %) malo dopĺňanie hotovosti z bankomatov.

¹¹ Takmer dve tretiny respondentov platili poplatky za výber hotovosti z bankomatov vždy (20 %) alebo občas (43 %).